

Teuliad pedagogel « TRAEZOÙ SKOUER »

AN TROC'H
ETRE AN DAOU VREZEL

TAOLENN

Pennad-digeriñ an diskouezadeg pad « Hollved eo Breizh ».....	p. 2
Kinnig an abadenn hag ar c'harned-dizoleiñ.....	p. 4
Prientiñ ho kweladenn er mirdi.....	p. 5
Testennoù an diskouezadeg.....	p. 6
Temoù ha traezoù ar c'harned-dizoleiñ.....	p. 7
An talbenn - An adreñv A-dal d'an alouberien : emzalc'hioù diseurt ha kemm-digemm Etre dalc'h an Alamaned ha bombezadegoù ar gevredidi	
Steuñv an diskouezadeg.....	p. 11
Titouroù pleustrek.....	p. 12
Ar gweladennoù « Traezoù Skouer »	p. 13

PENNAD-DIGERIÑ AN DISKOUEZADEG PAD « HOLLVED EO BREIZH »

Testenn tennet eus katalog an diskouezadeg pad

Gant Jean-Yves Veillard, a oa rener Mirdi Breizh gwezhall, e oa bet divizet reiñ da ziskouezadeg pad ar mirdi nevez anv an titl brav-kaer-se diwar ur varzhoneg gant Saint-Pol Roux.

Ur barzh a bouez e oa Saint-Pol Roux, ezel eus skol an arouezouriezh, levezonet an dreistrealouriezh gantañ ha brudet mat gant e genseurte en e amzer. Ganet e oa bet e 1861, e Provañs, met deuet e oa d'en em ziazezañ e penn pellañ Breizh m'en em sante e-unan gant nerzhioù an douar hag ar mor.

En e vaner, e Coecilian, ez eas da anaon en un doare skrijus : lazhet e voe e vatezh gant ur soudard nazi, gwallet e verc'h, roget pe devet e zornskridoù ha mervel a reas diwar ar gwallreuz-se. E oberenn ziwezhañ eo *Hollved eo Breizh*, embannet e 1941, savet gantañ en enor da Vreizh a-raok mervel.

Stag eo an titl-se ouzh istor dibar un den, tomm d'ur vro ma ne oa ket bet ganet, ouzh an nerzhioù a oa savet ennañ diwarni, ouzh kejadenn ar skiant-prenet personel gant ur preder hollvedel : ne oa ket gwelloc'h titl da envel diskouezadeg pad ar Mirdi, zo kontet enni istor Breizh, adalek an amzerioù koshañ betek an deiz hiziv. Ar skipailh en deus ijinet ar raktres-se a venne diskouez dibarderioù Breizh en o arvezioù hollvedel. Ar raktres dibabet a glot gant ar prederiadenoù zo bet er bloavezhioù tremenet a-zivout ar vreizhadelezh : d'ar mareoù ma vez digor Breizh war ar bed e vez pinvidikoc'h ha dibaroc'h he ferzhioù sevenadurel. Setu perak eo bet lakaet war wel en diskouezadeg pad ar prantadoù ma oa digor Breizh a-bep-eil gant ar prantadoù ma oa serret warni hec'h-unan, diouzh ma teue an eskemmoù armerzhel eus ar c'hornôg dre ar Meurvor Atlantel, evel ma weler kerkent ag oadvezh an Arem, pe, er c'hontrol, pelloc'h eus tu ar reter, a-hed ahel ar Ron pe an Danav, pa oa Breizh war lez ar bed.

Bro gozh an Arvor eo Breizh, bro ar mor, hag he darempred gant ar mor a ro dezhi he flas er bed, a-hed an amzer. Hogen ne vije ket eus an Arvor hep an Argoad, hep an douar a eztaol ar binvidigezh-se a vez kaset da lec'h all gant martoloded an arvor. An diskouezadeg nevez *Hollved eo Breizh* a dres dimp an daolenn veur-se, hini Bretoned an argoad hag an arvor. Prederiañ war an identelezh, en em zigeriñ war ar bed, bezañ hentoù eskemmañ ha daremprediñ : gant goulennoù ar bed bremañ e pled ar mirdi nevez ha klask a ra bezañ a-unvouezh gant ar gouiziegezhioù a vez savet deiz-ha-deiz da respont d'ar goulennoù-se.[...]

Mirdi Breizh, pa voe digoret e 1960 e diabarzh mirdi an Arzoù-kaer e Roazhon, a oa an hini kentañ eus ar rummad nevez-se. Gant Georges Henri Rivière e oa bet soñjet raktres ar mirdi, asambles gant René-Yves Creston, arzour ha tudoniour anezhañ, ha Marie Berhaut a oa mirourez mirdi an Arzoù-kaer.

Labouret o doa gant enklaskerien ha skolveuridi, en o mesk Pierre-Roland Giot pe André Mussat o deus kresket kalz hon anaoudegezh eus Breizh. Er bloavezhioù 1960 e kendalc'has François Bergot da gas mirdi Breizh war-raok betek 1967 ma lezas e blas gant Jean-Yves Veillard bet e penn ar mirdi betek 1999. Dindan e urzhioù eo bet ar mirdi o vont da-heul istor an anaoudegezh eus sevenadur Breizh. Gwezhall e oa gwallvrudet ar sevenadur-se, nac'het zoken en hanterenn gentañ an 20^{vet} kantved, ha bremañ e vez lorc'h en dud oc'h anavezout o sevenadur, goude ar prantadoù hir a stourm zo bet evit difenn ar vreizhadelezh er bloavezhioù 1960-1970. Disoc'h an istor hir-se, zo padet ouzhpenn 50 vloaz, eo staliadur Mirdi Breizh e savadur meurdeus ar Maezioù frank, ur raktres en deus kemeret ur perzh bras ennañ. Bezañs ar mirdi zo un arouez eus ar bri a zouger da sevenadur Breizh hag eus an arvez hollvedel zo e kement sevenadur zo.

François HUBERT (Pennvirour mirdi Breizh etre 2000 ha 2005)

KINNIG AN ABADENN HAG AR C'HARNED-DIZOLEIÑ

An teuliad pedagogel-mañ a ginnig deoc'h un toullad binvioù ret evit kompren istor an doua vrezel-bed en diskouezadeg « Hollved eo Breizh ». An danvez zo ennañ a c'hallit implijout evit prientiñ ar weladenn peotramant goude ar weladenn, er c'hlas.

Mont en-dro an abadenn

Displeget e vez d'ar skolidi istor an daou vrezel-bed e-pad an abadenn « **Traezoù skouer : Troc'h an daou vrezel-bed – 1914-1918 / 1939-1945** ». Ar mennozhioù pennañ a vez degaset gant an hanterour ha dre ur c'hoari dizoleiñ. Ur wezh kinniget gant an hanterour traezennoù eus an diskouezadeg e vez lakaet ar skolidi da gemer perzh ha roet pep a garned-dizoleiñ dezho. Goude-se e vez kaset un diviz gant ar c'hlasad a-bezh a-raok sevel un diverradenn e stumm goulennoù – respontoù.

Liveoù : kentañ derez (eus KD2 da KE2), skolaj

Pad : 1e30.

Ar c'harnedoù-dizoleiñ

Ar c'harnedoù zo e stumm follennoù pleget en eizh tamm, warno frizennoù kronologel, luc'hskeudennoù eus traezoù an dastumadoù, skeudennoù (arouezioù, kartennoù douaroniezh, tresadennoù), titloù ha frazennoù da sachañ an evezh. An holl elfennoù-se a sikour da gas ar gaoz. Drezo o-unan e teu ar skolidi a-benn da reiñ ur ster d'an traoù dre sellet, deskrivañ, keñveriañ ha dezastum. Pep bugel a vez lakaet da glokaat ur c'harned dre begañ ar skeudennoù a vank.

PRIENTIÑ HO KWELADENN ER MIRDI

Gweladenn brientiñ

Gant ar servij Hanterouriezh e vez pedet ar gelennerien, e-maez ar vakañsoù-skol, da weladenniñ an diskouezadegoù pad evit netra ha da ginnig dezho an abadennoù hag an atalieroù.

Pep Merc'her enderv etre 14e00 ha 16e30.

Emgav da 14e00 rik e degemer ar Maezioù Frank

Danvez teulioù

Ar binvioù pedagogel (teulioù pedagogel ha karnedoù-dizoleiñ), hag un tamm eus dastumadoù ar mirdi a c'haller gwelet war lec'hienn Genrouedad mirdi Breizh : **www.musee-bretagne.fr**.

Kreizenn deuliaouiñ ar mirdi zo digor d'ar gelennerien.

Goulennit emgav a-raok dont, a Lun da Wener, etre 9e ha 17e.

Pgz : 02 23 40 66 74

Servij Hanterouriezh

En ho kourc'hemenn emañ tud servij Hanterouriezh ar mirdi, m'hoc'h eus ezhomm :

mediation.museebzh@leschampslibres.fr

Philippe Dagron : p.dagron@leschampslibres.fr / 02.23.40.66.71

Amélie Fabien : a.fabien@leschampslibres.fr / 02.23.40.67.52

Gwenaëlle Nebeu : g.neveu@leschampslibres.fr / 02.23.40.67.53

Pascal Nignol : p.nignol@leschampslibres.fr / 02.23.40.66.72

gweladennoù e brezhoneg

BrunoGenton (kuzulier-eiler, kelenner galvet gant ar mirdi) : bruno.genton@ac-rennes.fr

TESTENNOÙ AN DISKOUENZADEC

Istor Modern
1914-1918 / 1939-1945

Troc'h an daou vrezel-bed

120 000 a dud a varvas e Breizh diwar ar Brezel Bras. Estreget e levezon war ar boblañs, e voe bras-kenañ e efedoù sokial.

Ur plas strategel a oa gant Breizh e-pad an Eil Brezel-bed ha gouzañv a reas diwar an Dalc'herezh. A bep seurt emzalc'hioù a voe : tud strafuilhet, tud o vont a-du gant kostezenn pe gostezenn, tud a-du gant ar Rezistañs pe tud o c'hortoz.

Ar Rezistañs e Breizh

En deroù e voe levezonet ar Rezistañs er rannvro gant un nebeud tud pe strolladoù. En em aozañ a rejont tamm-ha-tamm betek kevrediñ gant an emsavioù broadel. E 1944 ez eas ar Vretoned da argadiñ war-eeun bagadoù an Alamaned e-kerzh emgann Sant-Marc'hell (Mor-Bihan). Daleet e voe evel-se araokadennoù an Alamaned etrezek talbenn Normandi goude dilestradeg miz Mezheven. Betek miz Mae 1945 ez eo gant Bretoned, dreist-holl, e voe gronnet takadoù an Oriant ha Sant-Nazer a chome dindan dalc'h an enebourien.

Kerkent ha 1940, war skouer pesketaerien enez Sun pe studierien eus skol douriaouriezh Pempoull, ez eas un toullad Bretoned en tu all d'ar mor evit en em gavout gant stourmerien ar Frañs Dieub a oa repuget e Bro-Saoz.

Kenlabourerezh ur bihanniver

Freuz zo deuet diwar an Eil Brezel-bed, distrujet eo bet ar c'hêrioù ha kollet ez eus bet tud. Met disrann a savas diwarnañ ivez. Un nebeud degadoù a emsaverien izili eus Strollad Broadel Breizh, hag int douget d'an disrannerezh sevenadurel, a roas ur skoazell armet d'an Nazied. Daoust ma oa bet graet an dibab-se bezañ bet graet gant nebeut-tre a dud eo chomet merket ar skeudenn diavaez eus an emsav breizhek gant se.

TEMOÙ HA TRAEZOÙ AR C'HARNED-DIZOLEIÑ

AN TALBENN - AN ADREÑV

Maendresadur

Alc'hwez « Skrivañ evit derc'hel soñj. Skrivadenn ar vrogarantez »
Orin Ar Faoued (Penn-ar-Bed)
Deiziad 1919

Maskl-gaz

Alc'hwez « Maskl-gaz »
Deiziad Penn-kentañ an 20^{vet}

Pakad butun da vutunat pe da lakaat er fri

Alc'hwez « Butun gris »
Deiziad Penn-kentañ an 20^{vet}

Luc'hskeudenn

Alc'hwez « An adreñv »
Orin Arsanailh Roazhon (Il-ha-Gwilen)
Deiziad 1914-1918

Gwalenn aluminium

(graet diwar pezhioù moneiz gant prizonidi brezel eus Frañs)

Alc'hwez « Gwalenn engravet »
Orin Alamagn
Deiziad 1914-1918

Kealioù Lizher ar soudard er fozioù : ul liamm etre an talbenn hag an adreñv, pouez ar skrivañ lizhiri hag a zegas un tamm frealz d'ar soudarded.

Poentoù bras a vo lakaet ar gaoz warno : ar gwirvoud war an talbenn, an dic'helaouiñ hag ar c'hontrollerezh, labour ar maouezed en adreñv, ar brezhoneg na oa ket komprenet gant ar re all, pobladoù mesk-ha-mesk ha sevenadurioù gwasket, war un dro gant luc'haj ar fozioù-difenn

War ar golo

Pour la France versez votre or. L'or combat pour la victoire.

Orin Bank Frañs
Deiziad 1915-1916

Keal Gervel an dud d'ar striv evit ar brezel

MIRDI BREIZH

Diskouezadeg pad « HOLLVED EO BREIZH »

A-DAL D'AN ALOUBERIEN : EMZALC'HIOÙ DISEURT HA KEMM-DIGEMM

Luc'hskeudenn

Alc'hwez « Ur bihanniver er rezistañs hag er verzherenti »
Orin Sant-Nikolaz-ar-Pelem (Aodoù-an-Arvor)
Deiziad Gwengolo 1944

Embann ur gondaonidigezh d'ar marv

Alc'hwez « Ur bihanniver er rezistañs hag er verzherenti »
Orin Plouyann (Penn-ar-Bed)
Deiziad 1941

**Kealioù Ar Rezistañs (rouedadoù, emsavioù, strouezh...)
Gwaskerezh an Alamaned**

Evezhiadenn : En diskouezadeg e kinniger skeudennoù kriz (tud krouget, korfoù marv tennet diouzh ar charneloù) a ziskouez heuliadoù ar rezistañs.

Luc'hskeudenn eus un emvod gant sternidi ar PNB : prezegenn gant Yann Goulet

Alc'hwez « Ur bihanniver o kenlabourat ha prest da vont betek penn ganti »
Orin Kemper (Penn-ar-Bed)
Deiziad 1941-1944

L'heure bretonne, kazetenn vreizhek sizhuniek

Alc'hwez « Ur bihanniver o kenlabourat ha prest da vont betek penn ganti »
Orin Roazhon (Il-ha-Gwilen), sez ar gazetenn
Deiziad 10 Genver 1942

Keal Ur bihanniver a zisrannerien vreton o treuzvarc'hata gant an nazied

A-DAL D'AN ALOUBERIEN
EMZALC'HIOÙ DISEURT HA KEMM-DIGEMM

Skritell

Jeune Breton le destin t'a choisi pour conduire la révolution nationale

Alc'hwez « Renad Vichy : degemeret mat da gentañ ha distaolet goude-se »
Orin Roazhon (Il-ha-Gwilen)
Deziad 1943

Kealioù **Renad Vichy hag an Dispac'h Broadel, Skeudennoù krouet gant Vichy : ar Marichal diskouezet evel un tad Ur renad a gane meuleudi d'an identelezhioù rannvroel, daoust ma oa bet distaget kornad-bro Naoned diouzh Breizh e miz Mezheven 1941**

Asied Travail, famille, patrie

Alc'hwez « Marichal, setu ni ! »
Orin Feilhañserezh Henriot - Kemper (Penn-ar-Bed)
Deziad 1942

Keal **Vichy hag an Dispac'h Broadel : ur ganaouenn en enor da Bétain, ur gerstur (labour, familh, mammvro), un arouez (ar frañsisk)**

Feilhañs liesliv

Alc'hwez « Nedeleg er brezel 1942. An trede rann houarnwisket galvet a-enep Bro-Saoz » (troet diwar an alamaneg).
Orin Feilhañserezh Henriot - Kemper (Penn-ar-Bed)
Deziad 1942

Keal **Pep tra a veze lakaet e servij an alouberien**

Skingomzer

Alc'hwez « Amañ Londrez... »
Orin Roazhon (Il-ha-Gwilen)
Deziad 1933

Keal **Brezel ar skinoù**

Skritell À tous les Français

Orin Londrez, moullerezh J. Weiner
Deziad Mezheven 1940

Poltred ar Jeneral de Gaulle a gostez, e feilhañs

Alc'hwez « Ur gouarnamant en harlu »
Orin Kemper (Penn-ar-Bed)
Oberour Reun Killivig (1879-1969)
Deziad 1953

Kealioù **Galv de Gaulle Frañs Dieub**

ETRE DALC'H AN ALAMANED HA BOMBEZADEGOÙ AR GEVREDIDI

Luc'hskeudenn

Alc'hwez « Tud douaret »
Orin Roazhon, e goudor *L'Ouest Éclair*
Deiziad 1942-1944

Kemenn war an emzalc'h da gaout pa vez ur galv-diwall

Alc'hwez « Tud touellet »
Deiziad 1940-1944

Keal Ar bombezadegoù : ar galvoù-diwall, ar goudor

Skritell bropaganda

C'est l'Anglais qui nous a fait ça !

Alc'hwez « Tud touellet »
Deiziad 1940

Kealioù Bombezadegoù ha bropaganda : kasoni ouzh ar Saozon, ur santimant kreñvaet gant Renad Vichy

Luc'hskeudenn eus dieubidigezh Brest

Alc'hwez « Tud dieubet »
Orin Brest (Penn-ar-Bed)
Deiziad Gwengolo 1944

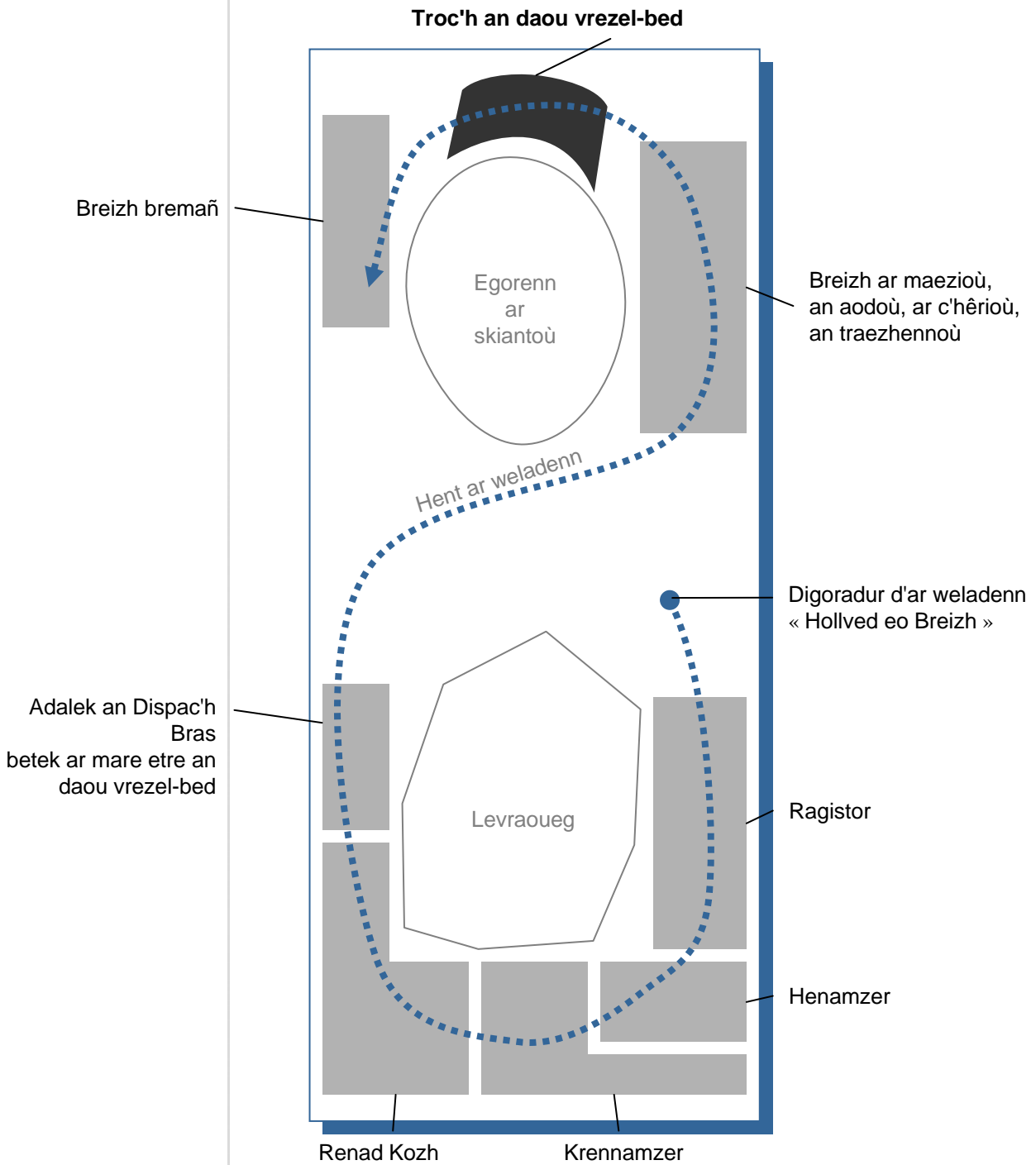
Kealioù Bombezadegoù : ar c'hêrioù merzheriet (Brest, Sant-Nazer, an Orient, Sant-Maloù) hag an adsavidigezh ret

War ar golo

Karr-arsailh amerikan war maezioù Sant-Maloù (Il-ha-Gwilen)

Oberour Mathurin Méheult
Deiziad Eost 1944

TRES AN DISKOUENZADEC

TITOUROÙ PLEUSTREK

Mirout plasoù evit ar strolladoù

Ret eo ober ar goulen ouzh servij Mirout plasoù ar Maeziou Frank :
Pgz 02 23 40 66 00

Euriou

Degemeret e vez ar strolladoù **eus ar Meurzh d'ar Gwener** (nemet d'ar Merc'her enderv).

Tri frantad a vez kinniget :

- 9e00 – 10e30

- 10e30 – 12e00

- 14e00 – 15e30

Trugarez deoc'h da erruout 15 munut a-raok penn-kentañ an abadenn

Priz

1,50 €dre skoliad

Digoust evit an ambrougerien

Chomlec'h

Mirdi Breizh – 10 bali ar C'hevredidi – 35039 Roazhon

Mont-tre evit ar strolladoù : 46 boulouard Magenta

Dont d'ar mirdi

Arsav metro : « Charles de Gaulle » ha « Garioù »

Porzh-houarn ha gar ar c'hirri-boutin da 200 m

Busoù a gas d'ar mirdi

Gallout mont er savadurioù

En holl lec'hioù e c'hall mont an dud nammet.

Servij kinniget

Gwiskva digoust

An holl weladennoù a c'hall bezañ graet e brezhoneg.

AR GWELADENNOÙ « TRAEZOÙ SKOUER »

Gant traezoù skouer an diskouezadeg e vez dizoloet ar marevezhioù bras eus istor Breizh, adalek ar Ragistor betek an deiz hiziv.

Eizh gweladenn « Traezoù skouer » a vez kinniget da zizoleiñ ar marevezhioù istorel dezrevellet en diskouezadeg :

- Ar Ragistor
- An Henamzer
- Ar Grennamzer
- An Henamzer
- Adalek an Dispac'h Bras betek ar mare etre an daou vrezel-bed
- Breizh ar maezioù, an aodoù, ar c'hêrioù, an traezhennoù
- Troc'h an daou vrezel-bed : 1914-1918 ha 1939-1945
- Breizh bremañ, adalek 1950 betek an deiz hiziv

Ar weladenn « Traezoù skouer » a-zivout ar Ragistor (eus - 700 000 da - 57 a-raok J.-K.)

- Eus ar maen benet, un ekonomiezh katreerien, chaseourien, pesketaerien ha kutuilherien, d'ar maen levnet, un ekonomiezh tud chomidik, labourerien-douar, saverien loened hag artizaned.
- Ar sevenadurezh keltiek gant divroadegoù ar pobladoù, ar gevredigezh, ar relijion, an arz hag ar vuhez pemdez.

Ar weladenn « Traezoù skouer » a-zivout an Henamzer (eus - 57 a-raok J.-K. da 476)

- Perzh dibar ar sevenadurezh galian-ha-roman ganet diwar sevenadurioù ar C'halianed hag ar Romaned.
- Hêrezh ar sevenadurezh galian-ha-roman a-fet kêraozañ ha kempenn an tiriad : an hent, ul liamm etre ar c'hêrioù hag ar maezioù.

Ar weladenn « Traezoù skouer » a-zivout ar Grennamzer (eus 500 da 1532)

- Tremen eus Arvorig da Vreizh, diwar ar vretonegigezh hag ar gristenidigezh.
- Emdroadur ar savouriezh arme difenn.
- Un dugelezh dizalc'h ha digor war ar mor.

Ar weladenn « Traezoù skouer » a-zivout ar Renad Kozh (eus 1532 da 1789)

- Kevredigezh Breizh dindan ar Renad Kozh : an tri urzh.
- Pinvidigezhioù armerzhel ha sevenadurioù liesseurt.
- Emsavadegoù kastizet gant hollveliegezh ar roue betek an Dispac'h Bras ha dibenn an dreistgwirioù.

Ar weladenn « Traezoù skouer » a-zivout an Dispac'h Bras betek ar mare etre an daou vrezel-bed (eus 1789 d'ar bloavezhioù 1930)

- Enebiezh Dispac'hourien / Chouaned.
- Etre ar gizioù kozh hag an amzer nevez : likelezh, brezhoneg, hengoun dre gomz, greanteladur, emsavioù sokial, divroadegoù...

Ar weladenn « Traezoù skouer » a-zivout Breizh ar maezioù, an aodoù, ar c'hêrioù, an traezhennoù (eus an 19^{vet} kantved d'ar bloavezhioù 1950)

- Poltredoù kroaziet gant maouezed ar maezioù, an aodoù, ar c'hêrioù, an traezhennoù : modernelezh ha doareoù bevañ nevez.

Ar weladenn « Traezoù skouer » a-zivout Troc'h an daou vrezel-bed (1914-1918 ha 1939-1945)

- Lizher ur soudard er fozioù : ul liamm etre an talbenn hag an adreñv (1914-1918).
- A-dal d'an alouberien : emzalc'hioù diseurt ha kemm-digemm (1939-1945).

Ar weladenn « Traezoù skouer » a-zivout Breizh bremañ, adalek 1950 betek an deiz hiziv

- Breizh etre douar ha mor : an danvezioù ekonomikel.
- An darvoudoù pennañ war dachenn ar politikerezh, an ekonomiezh, ar sevenadur hag ar sport...

Teuliad savet gant servij Hanterouriezh Mirdi Breizh, asambles gant Bruno Genton, kuzulier-eiler, hag ar stajidi Franck Philippeaux ha Virginie Boüan.